

Asia: VN/13551/2019

Valtioneuvoston periaatepäätös Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kainuun liitto 8.3.2021

Viite VN/13551/2019

Tavoite vahvistaa Suomen asemaa kiertotalouden edelläkävijänä on kannatettava. Myös Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa yksi keskeinen osa-alue on teollisuuden kannustaminen puhtaaseen kiertotalouteen. Vastuullisuutta korostava suomalainen arvopohja ja Suomen asema korkean teknologian huippumaana ovat tavoitteelle hyviä perusteluja. On tärkeää yhdistää puhdas tuotanto kilpailukykyyn ja korostaa sitä kuten Suomen kiertotalousstrategiassa 2016-2025:

- Uudistetaan kilpailukykyämme ja elinvoimamme perusta siten, että kiertotalousratkaisut ovat kilpailukykyyn ja talouskasvustrategian painopisteitä.
- Luonnonvarojen määrä on rajallinen. Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi kulutus ja tuotanto Suomessa eivät voi perustua luonnonvarojen rajattomaan käyttöön.

Suomi voi saavuttaa kiertotaloudessa kansainvälisesti johtavan aseman. Se onnistuu kunnianhimoisella tavoiteasetannalla, niiden määrätietoisella toteuttamisella, eri hallinnonalojen yhteistyöllä, osaamisen ja TKI-toiminnan kehittämällä sekä datatalouteen ja digitalisaatioon panostamisella.

Lausunto

Valtioneuvoston periaatepäätös kiertotalouden strategisesta ohjelmasta on kunnianhimoinen, erittäin tarpeellinen ja osoittaa kiertotalouden kansalliset prioriteetit. Kiertotalouden strategisessa ohjelmassa on merkitty 41 toimenpidettä ja niille keskeiset toteuttajat ja yhteistyökumppanit. Ohjelman visio on hyvä. Toimenpiteiden kirjo on kuitenkin varsin laaja ja olisikin syytä tarkastella, voisiko niitä tiivistää, tarkentaa ja kohdentaa aloille, joilla kiertotalouden potentiaali sekä taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävä kehitys vahvistavat kerrannaisvaikutukset ovat suurimmat. TKI-toimijat ja yritykset haluavat nähdä ja kokea, mitä konkreettista hyötyä kiertotalous voi tuoda niiden toiminnalle. Resurssien tuottavuuden ja kiertotalousasteen kaksinkertaistaminen tuntuvat hieman vaatimattomilta tavoitteilta. Lisäksi herää kysymys, mitä toimialoja tavoitteeseen linjattu kiertotalousasteen kaksinkertaistuminen koskee.

Periaatepäätöksen luonnoksessa todetaan, että kunnat ja alueet ovat kiertotalouden avainpelaajia kiertotaloutta tukevien palveluiden ja ratkaisujen suunnittelussa ja edistämässä yhdessä alueen toimijoiden ja yritysten kanssa. Periaatepäätöksen toimenpiteiden toteuttajatahoissa ei kuitenkaan maakuntaliittoja ole juurikaan mainittu. Maakuntaliitot tulee tuoda Kainuun liiton mielestä selkeästi kiertotalouden kehittämisen toimijoina esille. Niillä on merkittävä rooli muun muassa kiertotaloutta tukevien toimijaverkostojen ja -ekosysteemien mahdollistajana ja aluekehitysrahoituksen (kansallinen ja EU) välittävänä viranomaisena. Kainuun liitto kannattaa erityisesti kiertotalouden TKI- ja ekosysteemitöiminnan rahoituksen lisäämistä sekä mukaanpääsyä käynnistämään alueellisia kehitys- ja kasvukiihdyttämöjä. Periaatepäätöksessä maakuntaliitot tulisi merkitä kiertotalouden ekosysteemien, arvoketjujen, kiihdyttämöjen ja verkostojen keskeisinä toteuttajakumppaneina ja koordinaattoreina, koska kiertotalouden ratkaisut syntyvät eri osaamisten ja organisaatioiden rajapinnoilla ja edellyttävät toimialojen välistä yhteistyötä. Yhteistyön avulla maakunnat ja niiden toimijat pääsevät mukaan kansainvälisiin arvoketjuihin, ekosysteemeihin ja klustereihin. Teollisuuden kiertotalouden arvoketjujen ekosysteemi muodostuu yritysten ja sidosryhmien verkostosta, jossa eri klustereiden toimijat tekevät yhteistyötä kestävä kiertotalouden edistämiseksi. Maakuntien liitot koordinoivat tätä yhteistyötä. Kansallisen kiertotalouden strategian painotukset huomioidaan maakuntaliittojen koordinoimassa älykkäällä erikoistumisen strategian ja maakuntaohjelman toteutuksessa.

Periaatepäätöksessä ei mainita maakuntakohtaisia älykkään erikoistumisen strategioita, joiden tavoitteena on vahvistaa alueen kilpailukykyä esimerkiksi TKI-toiminnan, uusien yritysten ja yritysten liiketoiminnan, viennin ja jalostusarvon kasvun avulla. EU-tason älykkään erikoistumisen temaattiset alustat tarjoavat uusia yhteistyökumppaneita, tietoa ja esimerkkejä hyvistä käytännön toimenpiteistä ja tukevat alueiden tiedon ja kokemusten vaihtoa. Näillä alustoilla luodaan kumppanuuksia, joilla myös uusia kiertotalouden innovaatioita tehdään. Kainuun liiton kanta on, että periaatepäätöksessä tulisikin näkyä linkki älykkään erikoistumisen strategiaan vahvemmin. Kainuun älykkään erikoistumisen strategiassa 2021–2027 vihreä ja digitaalinen siirtymä ovat läpileikkaavia teemoja, joiden yhtenä tavoitteena on edistää vihreän talouden innovaatioita Kainuun talouden kilpailukykyyn parantamiseksi. Tämän läpileikkaavuuden tarpeellisuus on mainittu myös periaatepäätöksessä.

Kainuun liiton kanta liittyen periaatepäätöksen toimenpiteisiin yleisellä tasolla on, että ne eivät kata riittävästi kiertotalouden tuotemarkkinoihin liittyvää kasvupotentiaalia. Kiertotalousajattelun tulisi perustua luonnonvarojen täydelliseen hyödyntämiseen sekä kiertotaloudessa kehitettävien tuotteiden ja palvelujen kilpailukykyisyyteen. Kiertotalouden TKI-työssä on syytä tutkia ennakoivasti

uusiokäyttöön soveltuvat sivuvirrat ja raaka-aineet sekä huomioida niiden hinta, laatu, houkuttelevuus sekä niihin kohdistuvat kansalliset ja kansainväliset kysynät. On olennaisen tärkeää kannustaa ja tukea kiertotalouteen perustuvaa tuotekehitystä ja tutkimusta ja löytää niiden avulla uusia mahdollisimman korkean jalostusasteen tuotteita, parantaa tuotannon kustannustehokkuutta ja kannattavuutta. Samoin tulee rakentaa suomalaisia ja eurooppalaisia kiertotalouden arvoketjuja, joissa alueilla toteutettava tuotekehitys ja tutkimus on mukana, sekä integroida alueiden TKI-toimintaa osaksi jo olemassa olevia arvoketjuja.

Lainsäädännön tulee olla selkeä ja yksiselitteinen sekä yritysten toimintaa kaikin puolin tukeva. Se ei saa tulla kiertotalouden kehittämisen esteeksi eikä se saa aiheuttaa turhia kustannuksia yrityksille. Lainsäädännön tulee antaa yrityksille mahdollisuus luoda markkinoille uusia kiertotalouden ja sen sivuvirroista kehitettyjä tuotteita. Yrityksillä tulee olla valinnanmahdollisuus siihen, tuotteistaako sivuvirta vai myydä materiaali johonkin käyttökohteeseen ilman tuotteistuspolkua. Julkisissa hankinnoissa kiertotalousvaihtoehdot on otettava huomioon kaikin konkreettisin tavoin. Julkisen sektorin, erityisesti kuntien, kilpailutusosaamista ja tietoisuutta kiertotalouden aluetaloudellisesta merkityksestä tulee vahvistaa. Innovatiiviset julkiset hankinnat on merkittävä väline mahdollistaa kiertotalouden kestävä kasvu sekä uusien yritysten ja työpaikkojen synty alalle.

Kainuun liitto haluaa korostaa uusiutuvien luonnonvarojen kestäväan käyttöön pohjaavan biotalouden merkitystä. Biotalous ja sen sisältämä potentiaali tarjoaa maakunnan yrityksille mahdollisuuden olla mukana globaaleilla kiertotalousmarkkinoilla. Biotalous ja kaivannaistoiminta ovat keskeisiä vihreän siirtymän mahdollistavia klustereita ja niihin liittyy erittäin merkittäviä kiertotalouden kasvumahdollisuuksia. Kiertotalouden kehittäminen biotaloudessa ja kaivannaistoiminnassa on myös kestäväan kehityksen kannalta välttämätöntä.

Korhonen Arja
Kainuun liitto